

A szellemi-kulturális rekreáció oktatásáról külföldi és magyar (ELTE) példákon keresztül

Education of intellectual-cultural recreation, through foreign and Hungarian (Eötvös Loránd University) examples

ÖSSZEFOGLALÁS:

A rekreáció fogalma kevésbé, a szabadidő-eltöltés fogalma széleskörűen ismert. A vizsgálatok, elemzések középpontjában többségében a fizikai / mozgásos rekreáció területével találkozunk. A felsőoktatási képzési struktúrában is nagyobb arányban ez a terület jelenik meg.

Jelen tanulmány az egyetemi oktatás rendszerében a szellemi rekreációt vizsgálja az ELTE-re fókuszálva, kitekintéssel néhány külföldi felsőoktatási példára is.

Kulcsszavak: szellemi rekreáció, kultúra, oktatás, ELTE, interdiszciplinaritás

ABSTRACT:

The concept of recreation is less, and the concept of leisure is widely known. The focus of the examinations and analyzes is mostly on the field of physical / motor / movement recreation. This area appears to a greater extent also in the structure of higher education training.

The present study examines intellectual-cultural recreation in the university education system with a focus on Eötvös Loránd University (Hungary), also looking at some examples of higher education abroad.

Keywords: intellectual recreation, culture, education, Eötvös Loránd University, interdisciplinarity

BEVEZETÉS

Silk és mtsai (2017) megemlítik, hogy a szabadidős (rekreációs, leisure) egyetemi képzéseknél nincs állandósult, koherens álláspont, s a leisure-kutatók is eltérő (eredetű) szabadidő-felfogásúak. Állandóan változó „intellektuális együttes” ez. A leisureet formálja az internet és a technológiai innováció is, területei kapcsolódnak az élet-elégedettséghez, életminőséghez, egészséghez és jóllétéhez. A leisure-kutatások között a szabadidősportok mellett említendő: nők a sportban, kulturális földrajz, a szabadidő érzelmi földrajza, előadó-művészet, játékok, szórakozás, társasági élet, kertészkedés, bulizás, olvasás is – e szűk témához kapcsolva. Beemelik a szerzők a kézimunkázást is, amelyről Nagy – Magyar (2021) feltárta, hogy a flow összetevői erősen kötődnek a textilművészeti technikák végzéséhez.

A leisure oktatás (nemzetközi) kutatásai kezdetben a rekreációs programok közösségi környezetben való megtervezésére és lebonyolítására fókuszáltak. Az elmúlt 50 évben a szabadidős oktatással kapcsolatos legtöbb publikáció Észak-Amerikából származik, a terápiás rekreációs (TR) szektorról (Hutchinson – Shannon, 2020).

Nem egységes e terület megnevezése. Több hazai és külföldi szerző is (Holder et al., 2009; Bánhidi, 2016; Cho et al., 2018; Laidley – Conley, 2018; Boda et al., 2019; Kinczel, 2021) még napjainkban is az aktív rekreációval szemben említi a passzív rekreációt (pl. olvasás, horgászás, zenélés, zenehallgatás). Habár az általuk passzívnak nevezett rekreációban is megfigyelhetők aktivitások. Tribe (2016) olvasatában a leisure időtöltések közötti otthoni tevékenységek zömében nem-mozgás-központúak (pl. olvasás, TV-vidéonézés, zenehallgatás, barkácsolás, kertészkedés stb.), ám az otthonunkon kívüli programok között is találhatóak ilyen profilú aktivitások (pl. színház- és mozilátogatás, sportfogadás, szerecsjátékok).

A „nem-mozgás-dominanciájú rekreáció” egy lehetséges alternatíva a terminus többdimenziós tartalmának kifejezésére (Magyar, 2019; Patakiné Bősze, 2020a; Patakiné Bősze, 2020b), amely akár a (wellness)fürdőzés minőségi környezetében is megjelenhet mint elégedettség- és életminőség-növelő tevékenység (Szabó – Hojcska, 2021; Szabó, 2022), akár a historikus városok és kulturális fesztiválok látogatásával a pandémia által is változó turizmus színtereken (Beke – Petróczki, 2021), ám a művészeti intézmények látogatása is rekreációs hatásokat generál (Magyar et al., 2019), akár a harmadik életkorban (Patakiné Bősze, 2019) is.

Olyan egyedi tevékenységeket is tartalmaz, mint a családtörténet-kutatás (Fülöp, 2021) vagy a kézművesség (Höbör – Magyar, 2019), melyek szintén a kognitív képességek aktív igénybevételét feltételezik. Hazánkban a legszélesebbkörűen Fritz (2019) definíciója fedi le a szellemi rekreációs tevékenységek multidimenzionális jellegét, a természeti nem-mozgás hangsúlyos tevékenységeket és a kiegészítő és relaxációs eljárásokat is magába foglalóan.

A hazai egyetemi alapképzések képzési és kimeneti követelményei ismeretköröket és kompetenciákat határoznak meg, amelyek alapján az intézmények maguk tantárgyiasítanak. A jelenleg hatályos Rekreáció és életmód BSc szakon végzett rekreáció és életmód szakember tudása között található egyetlen tétel említi ezt a területet: „Ismeri a fizikai és szellemi rekreációs tevékenységek rendszerét.” Érintőlegesen még ez a tudáselem kapcsolható a szellemi rekreációhoz is: „Ismeri a rekreáció lehetséges színtereit, a beltéri és a szabadban végzett rekreációs tevékenységek szervezésének és lebonyolításának feltételeit, szabályozási környezetét és fenntartható, szakszerű módszereit.” (47/2020. (XII.10.) ITM rendelet 1. mell.)

Szerző, rovatvezető:
DR. MAGYAR MÁRTON
egyetemi adjunktus
ELTE Egészségfejlesztési
és Sporttudományi Intézet
1117 Budapest,
Prielle Kornélia u. 47–49.
IT Campus F épület, 3. emelet
magyar.marton@ppk.elte.hu
Érdeklődési kör: animáció,
turizmus, zene, tánc, színház
Fotó: Hámosi Zsófia

MÓDSZEREK

Témaspecifikus források tartalomelemzésével kerül bemutatásra a tárgykör elméleti háttere, amely alapja lehet további, részletesebb, akár országspecifikus összehasonlító kutatásoknak is. Tíz külföldi egyetem rekreáció/leisure alapképzésének vizsgálata kerül bemutatásra. Az adatsűrítés és szemléltetés saját készítésű táblázattal és ábrákkal, diagrammal történt.

A tanulmány célja a szellemi rekreáció oktatás marginális helyzetének bemutatása, valamint az elmúlt 32 év során történt oktatástörténeti fejlődés bemutatása az ELTE gyakorlatából.

EREDMÉNYEK

A szellemi rekreáció oktatásának gyakorlata néhány külföldi egyetemen

A Kanadában található **Waterloo-i Egyetem** Rekreáció és Szabadidő Tanulmányok alapképzési tanterve nem tartalmaz önálló szellemi rekreáció kurzust (*UWaterloo, é.n.d*). A kötelezően választható kurzusok elvégzéséhez 12 kategóriába sorolt tárgycsoport közül szükséges, hogy négyet úgy teljesítsenek a hallgatók, hogy 1 kategóriából csak 1 kurzus választható. Az egyik kategória a képző- és előadóművészet, három „szellemi” kurzuscsoporttal: Képzőművészet, Zene, illetve Színház- és előadó-művészet (*UWaterloo, é.n.f*).

A **képzőművészeti kurzushalmazon** belül az alábbi kurzusokat kínálják (*UWaterloo, é.n.b*): 1.) Stúdió rajzolás alapok (2D, 3D, időalapú média), 2.) Művészettörténet és vizuális kultúra; Világmozi és vizuális kultúra (filmelemzés); 3.) Modern művészet: 1874–1945 (Európa és Észak-Amerika kultúrája, különös tekintettel a vizuális művészetekre); 4.) Bevezetés a digitális képalkotásba; 5.) Megbecsülés és kifejezés (kortárs 2D, 3D és digitális technikák). Ezen alapozó kurzusokra ráépülő további 45 db FINE200...-, 25 db FINE300...- és 9 db FINE400...-kódú tárgy olvasható a kínálatban. Közülük pár példa: Festészet, A középkori Európa vizuális kultúrája, Olajfestészet, Szobrászati módszerek és anyagok, Analóg és digitális fényképezés, Film és vizuális média történet 1900-tól napjainkig, Globális Queer mozi, Kerámia, Kalligráfia, Múzeumok-galériák, Művészetfilozófia, Nemzetközi képregény és animációs film stb.

A **zeneművészet**en belül az alábbi kurzusok egyikét vehetik fel a hallgatók (*UWaterloo, é.n.c*): 1.) A zene megértése; 2.) Hogyan számít a zene? (a zene hogyan tükrözi és reagál különféle társadalmi, politikai és történelmi kontextusokra); 3.) A zeneelmélet alapjai; 4.) Zenei együttesek (próbák és koncertek látogatásaival); 5.) Popzene és kultúra. Ráépülő kurzusként 21 db MUSIC200...-, 22 db MUSIC300...- és 7 db MUSIC400...-kódú tárgy van. Például: Zenei vezénylés, A világ zenei ritmusai, Bevezetés a jazzbe, Filmzene, Monteverdi-től Mozartig (1600–1800), A romantikus század (Beethoven és mások), Zene 1900 óta, Opera, Zeneelmélet 1–4., Zeneesztétika, Nők és a zene, Zenei és kulturális utazások, Istentisztelet és zenéje stb.

A **színház- és előadó-művészeti kurzushalmazon** belül az alábbi kurzusokat látogathatják a diákok (*UWaterloo, é.n.e*): 1.) Bevezetés a színházba; 2.) Bevezetés az előadó-művészetekbe; 3.) Bevezetés a fekete művészetbe, kultúrába és irodalomba; 4.) Bevezetés a kritikus tervezési gyakorlatokba. Található még 13 db THPERF200...-, 22 db THPERF300...- és 10 db THPERF400...-kódú tárgy is. Néhány példa: Színház és előadó-művészet összefüggései, Projektmenedzsment a művészetekben, Nemek és előadó-művészet, Produkcióban részvétel 1–10, Színpadi menedzsment, A rendezés megközelítései, A közönség bevonása.

Szintén nem-mozgás-dominanciájú tárgycsoport a Klasszikus tanulmányok (*görög és római civilizáció*), köztük irodalmi és építészeti kurzusokkal is (*UWaterloo, é.n.a*). Megtalálhatók történelmi, humán tudományok, középkori tanulmányok, filozófiai, vallási és kommunikációs kurzusok is (*UWaterloo, é.n.f*).

A **Virginia Wesleyan University** Rekreáció és Szabadidő Tanulmányok alapképzés tantervében mind a Sport- és rekreációmenedzsment, mind a Rekreációs terápia főszakon mindössze egy heti 4 tanórás kurzust, „A sport, a rekreáció és a szabadidő történelmi, kulturális és szakmai dimenziói”-t találjuk e témában (*VWU, 2022b*). A hallgatók megismerik a magán- és a közsféra rekreációs szolgáltatási rendszereinek történetét, filozófiáját, fejlődését, céljait, értékeit és összefüggéseit (*VWU, 2022a*). Ez egy filozófiájellegű kurzusnak tűnik, nem a széleskörűen értelmezett szellemi rekreáció egy/több alterületének megismerését tartalmazhatja.

A hollandiai Leeuwarden városában működő **NHL Stenden** Alkalmazott Tudományok Egyeteme a Leisure és Rendezvény Management alapképzésén végzetek számára a karrierutak között kínálja a foglalási menedzser/szórakoztatási menedzser egy zenei létesítménynél, a múzeumi projektvezető munkaköröket is (*NHL Stenden, é.n.c*). A szellemi rekreációs pályára felkészítéshez a hallgatók az első év során terepgyakorlatként látogatnak múzeumokat is. A diákok a 4 éves képzés 3. évfolyamán választhatják akár a „Művészeti és kulturális menedzsment” specializációt is, ahol megismerik múzeumok, színházak, kulturális központok és popzenei létesítmények működését. Tanulnak menedzsmentet, előadások és rendezvények foglалását, pénzügyi menedzsmentet, valamint művészeti finanszírozást és marketinget is. A 4. év egy 8 hónapos szakmai gyakorlat (*NHL Stenden, é.n.b*). A specializáció 15 kredit értéket képvisel a teljes képzésen belül (*NHL Stenden, é.n.a*).

A Fülöp-szigetek fővárosában, Manilában a **University of Santo Tomas** 4 éves BSc Turizmus Menedzsment képzésének főszakja a Rekreáció és Leisure Menedzsment. A szakon végzetek számára a múzeumi kurátor és a koncertszervező

Külföldi egyetem és BSc/BA szak neve	Ország, város	Szellemi rekreációs kurzus
University of Waterloo Recreation and Leisure Studies	Canada, Ontario Waterloo 	kötelezően választható 1 kurzus pl. a képző- és előadóművészet tantárgyi kategóriából (képzőművészet, zene, színház- és előadóművészet)
Virginia Wesleyan University Recreation and Leisure Studies	USA, Virginia Virginia Beach 	filozófia-jellegű kurzus
NHL Stenden University of Applied Sciences Leisure & Events Management	Hollandia Leeuwarden 	„Művészeti és kulturális menedzsment” specializáció
University of Santo Tomas Bachelor of Science in Tourism Management, Major in Recreation and Leisure Management	Fülöp-szigetek Manila 	Művészetértékelés (ea.), A kortárs világ (ea.), Nemzetközi kulturális és turizmusföldrajz (ea.), Bevezetés az üzleti rendezvény szervezés világába (ea. + gyak.)
Technological and Higher Education Institute of Hong Kong Bachelor of Social Sciences (Honours) in Sports and Recreation Management	Kína, Hongkong-sziget 	Park-, medence- és kertgazdálkodás (specializációs kötelező kurzus); film és zene szabadon választható kurzusok

1. táblázat. Szellemi rekreáció oktatása néhány külföldi rekreáció BA/BSc szakon

Forrás/Source: Saját kutatás és szerkesztés, 2022 (Own survey and redaction, 2022)

is megjelenik a karrierlehetőségek között. Ehhez kapcsolódóan tanulnak a diákok 2. éven „Mű(vészet)értékelés” előadást heti 3 órában, harmadéven szintén heti 3-3 óra előadásként „A kortárs világ” és „Nemzetközi kulturális és turizmusföldrajz” című tárgyat, illetve a heti 2 óra előadás és 1 óra gyakorlati „Bevezetés az üzleti rendezvényszervezés világába” kurzust (UST, 2020). Vélhetően a szabadon választott tárgyak keretében is tanulhatnak kapcsolódó témakörökről a hallgatók.

A 2012-ben alapult **Hong Kong-i Technological and Higher Education** Institute of Hong Kong 4 éves Sport és Rekreáció Menedzsment BSc. szakján nem található konkrét szellemi rekreáció kurzus. Ám a Recreation Management specializáción a 4. évfolyamon tanítanak „Park-, medence- és kertgazdálkodást”, illetve „Filmművészet és tudomány”, „Nyugati klasszikus zene”, „Hollywoodon túl: Bevezetés a világmoziba” és „Zenetechnológia, kreativitás és produkció” címmel szabadon választható kurzust is (THEi, 2022).

Nem található a tantervben szellemi rekreáció vonatkozású kurzus számos egyetemen, így például a Manchesteri Egyetem 3 éves Management, Leadership és Leisure BA alapszakán (UOM, é.n.), az írországi Waterford Technological Egyetemen hirdetett 4 éves Bachelor of Business (Honours) in Recreation and Sport Management képzésen (WIT, é.n.), az ausztráliai Edith Cowan University-n a Bachelor of Sport, Recreation and Event Management szakon, sem pedig az új-zélandi Auckland University of Technology 3 éves Sport és rekreáció képzésén belül a Management főszakon (AUT, 2022), s a finn Kajaani University of Applied Sciences nevű egyetemen a Sports and Leisure Management Bachelor-képzésen sem (KAMK, é.n.).

A SZELLEMI REKREÁCIÓ OKTATÁSA AZ ELTE-N (1990-TŐL)

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanárképző Főiskolai Karán 40 321/1991. MAB-engedélyszámmal elindulhatott a rekreáció főiskolai szak (testnevelő tanárral szakpárban) (Kiss, 2001). Így a hazai szellemi rekreáció oktatás bőlesője is ez az intézmény. Képesítési követelmények nem voltak még akkor (Kiss, 2001), így az ELTE TFK Testnevelés és Rekreáció Tanszéke határozta meg a tantárgyi tartalmakat, korabeli külföldi minták alapján is.

Az oktatás első mérföldköve az 1990–1994. évek közötti időszak, amelynek képviselője Kovács Tamás Attila docens. Ebben a korszakban 2 tantárgy foglalkozott a szellemi rekreáció témakörével (ELTE TFK, 1990):

1. Szellemi munka technikái: 1 óra előadás/hét, aláírással záruló kötelező kurzus az 1. félévben, amely a nyelvi formakincs, az alkotó gondolkodás témaköreit takarta.

2. Rekreációelmélet és gyakorlat 2. A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi: heti 2 óra előadás és 1 óra gyakorlat, kollokviumi kurzus a 2. félévben. A művelődéseméleti alapozás mellett a szellemi rekreációs tevékenységek rendszere, hangsúlyosan a szórakoztató művészeti ágak jelentek meg, valamint a pszichológiai hatások. (1. ábra)

A kötelezően választható tárgyak között megjelent a Színpadi előadás (heti 2 óra gyakorlat, gyakorlati jegy, 4. félév), illetve az Ének-zene vagy a Képzőművészeti alapismeretek (szintén heti 2 óra gyakorlat, gyakorlati jegy, 3. félév) (ELTE TFK, 1990).

A két másik (Egészségvédelem, Idegenforgalom-turizmus) mellett a (Köz)művelődésszervező specializáció is választható volt, ahol 2 óra gyakorlat/hét, gyakorlati jegyes kurzusként szerepelt a Kommunikációelmélet (5. félév), a Művészetelmélet (6. félév), az Andragógia (7. félév), valamint a 8. félévben a Módszertan (ELTE TFK, 1990).

Rekreációelmélet és gyakorlat 2. A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi

Elmélet:

- A művelődésemélet alapfogalmai és azok szerkezeti összefüggései
- Művelődésfilozófiai bevezetés
- A művelődés és rekreáció kultúranropológiai alapjai
- A szórakozás művelődéseméleti alapjai, kialakulásának története, funkcióváltozásai
- A szellemi rekreáció pszichológiai alapjai
- A szellemi rekreáció és a társadalmi gyakorlat (munka, szabadidő, életmód összefüggései)
- A szórakozás és művészet, a szórakoztató művészeti ágak

Gyakorlat: A rekreáció gyakorlat során a hallgatók kapcsolódó szabadidős szervezeteket és létesítményeket látogatnak meg, megismerik és elemzik azok tevékenységét. A későbbiekben résztvesznek gyakorlati munkájukban.

1. ábra: A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi kurzustematika (1990–1994)

Image 1: "Fundamentals and contents of intellectual recreation" course topics at ELTE, Hungary (between 1990-1994)
Forrás/Source: ELTE TFK (1990)

Az 1995–2003. években bekapcsolódott az oktatási munkába Szabóné Dr. Molnár Anna és az időszak második felében Bősze Júlia is. Ezt az érárt a Rekreációelmélet és gyakorlat 2. A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi kurzusa mellett az önálló Szabadidős játékok (2 óra/hét gyakorlat, aláírás) kurzus jellemzi. A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi kurzus óraszámja és számonkérési formája változatlan, tartalma kissé újszerű a korábbiakhoz képest. A kultúra rendszertana hangsúlyosabban és a játékkultúra is megjelent benne, szellemi dominanciával (ELTE PPK ESI, é.n.). (2. ábra) A szellemi és mozgásos profilú Szabadidős játékok óra kiegészítette a Testnevelési játékokat, és az animáció módszertani órák kezdődő megerősödését is fémjelzte. A 2003. tavaszi félévben a korábbi Képzőművészet alapjai és a Szabadidős játékok gyakorlati jeggyel záródó kötelezően választható kurzusok voltak a tantervben.

Rekreációelmélet és gyakorlat 2. A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi

- A rekreáció és a kultúra az emberi életben
- A kultúra szűk és tág felfogása
- Az egyén kulturáltsága
- A kultúra rendszere és a rendszer dimenziói az objektív kultúrában
- A kultúra rendszere és a rendszer dimenziói a tevékenység szerint
- A kultúra rendszere és a rendszer dimenziói a szubjektumok szerint
- Szórakozás, játék és művelődés
- A kultúraellenesség okai és jellemző tünetei
- Szabadidős játékok 1-2-3.
 - fejtörők, társasjátékok és vetélkedők;
 - kártya, sakk, go stb.;
 - origami, kézimunka, barkácsolás;
 - népi, tréfás és egyéb játékok

2. ábra: A szellemi rekreáció alapjai és tartalmi kurzustematika (1995–2003)

Image 2: "Fundamentals and contents of intellectual recreation" course topics at Eötvös Loránd University, Hungary (between 1995-2003)
Forrás/Source: ELTE PPK ESI (é.n.)

Az oktatástörténet második jelentős mérföldkövének kialakulásában Bősze Júlia játszott szerepet. 2004-ben önállósult a kurzus Szellemi rekreáció néven a mintatanterv 4. félévében, heti 1 órás gyakorlati kurzusként. Gyakorlati jegyet kaptak a hallgatók, majd 2005–2007 között kollokviumi vizsgajegyet. Új témakörként jelentkezett a tömeg- és az autonóm kultúra, ill. a társadalmi beágyazottság aspektusai. A félév során 3 házi dolgozatot készítettek a hallgatók: könyvtár- és színházlátogatásról és a tömegkultúra megnyilvánulásáról egyéni nézőpontból. Az elméleti tudást zárthelyi dolgozat mérte. 2005 tavaszán a korábbi 1 tantárgy két új, heti 2 órás, gyakorlati jegyes 2 kreditre kötelezően választható kurzusként szerepelt: Játék 2. (szellemi) és Játék 3. (mozgásos) címmel heti 2-2 órá-

ban (*ELTE PPK ESI, é.n.*). A 2005–2007. években a tematika bővült a konfliktuskezelés és a kulturális paradigmák témakörével. A könyvtárlátogatásról szóló beadandó elmaradt, ám a másik két érdemjeggyel kiegészült vizsgadolgozat átlaga adta a félév végi érdemjegyet (*ELTE PPK ESI, é.n.*). (3. ábra)

Szellemi rekreáció

- Produktív és reproduktív tevékenységek
- Konfliktusok, konfliktuskezelés
- Szórakozás – játék – tréfa – humor
- Paradigmák
- A tömegkultúra és értelmezései
- A mindennapi lét kultúrája
- Az autonóm kultúra
- A műveltség, a kultúra társadalmi terjedése és közvetítése

3. ábra: Szellemi rekreáció kurzustematika (2005–2007)

Image 3: "Intellectual recreation" course topics at Eötvös Loránd University, Hungary (between 2005–2007) Forrás/Source: ELTE PPK ESI (é.n.)

Az önállósult Rekreációs szervezés és egészségfejlesztés BSc alapszakon a Szellemi rekreáció kurzus újra gyakorlati jeggyel zárt, heti 1 órás, 1 kredites kurzusként a 2008–2014. években. A témakörök tovább kristályosodtak, a „sokszínűség” és a „szükségyszerűség” kifejezése alatt. A szociális, társadalmi aspektus továbbra is hangsúlyos maradt (*ELTE PPK ESI, é.n.*). (4. ábra)

Szellemi rekreáció

- A szellemi rekreáció értelmezésének sokszínűsége
- A szellemi rekreáció „szükségyszerűsége”
- Produktív és reproduktív tevékenységek
- Konfliktusok, konfliktuskezelés
- Szórakozás – játék – tréfa – humor
- A tömegkultúra és értelmezései, paradigmák
- A mindennapi lét kultúrája
- Az autonóm kultúra
- A műveltség, a kultúra társadalmi terjedése és közvetítése

4. ábra: Szellemi rekreáció kurzustematika (2008–2014)

Image 4: "Intellectual Recreation" course topics at Eötvös Loránd University, Hungary (between 2008–2014) Forrás/Source: ELTE PPK ESI (é.n.)

A harmadik jelentős oktatástörténeti mérföldkő kialakulása Magyar Márton nevéhez kötődik. A 2015-ben megjelent Dr. Fritz Péter szerkesztette, első hazai Szellemi rekreáció című szakkönyv lektora és társszerzője is volt. Az oktatásban is bővülés történt: heti 2 gyakorlati óra, gyakorlati jeggyel záródó 2 kredites kurzus 2015–2018 között a Szellemi rekreáció. A tanórák a szakkönyv fejezeteihez igazodóak, kiegészítve a kulturális turizmus aspektusaival, illetve kihangsúlyozva a szellemi rekreációs tevékenységek aktív-passzív formáját, ami nem egyenlő a rekreáció aktív-passzív formájával. A korábbi gyakorlatnak megfelelően megjelent a *(választható)* könyvtár-, színház- vagy múzeumlátogatáshoz kötődő elemzés az aláírás feltételeként, valamint a hallgatók kiscsoportos házi dolgozatot készítettek egy témából. Az elméleti számonkérés zárthelyi dolgozatban történt (*ELTE PPK ESI, é.n.*).

Végül, a 2019-től kezdődő tanévekben heti 2 óra előadás, kollokviummal záródó 2 kredites kurzus lett. Megerősödött a színházi kultúra elemzése, új területként megjelent a művészeti kiállítások, a modern játék (*szabadulósobák, e-sport,*

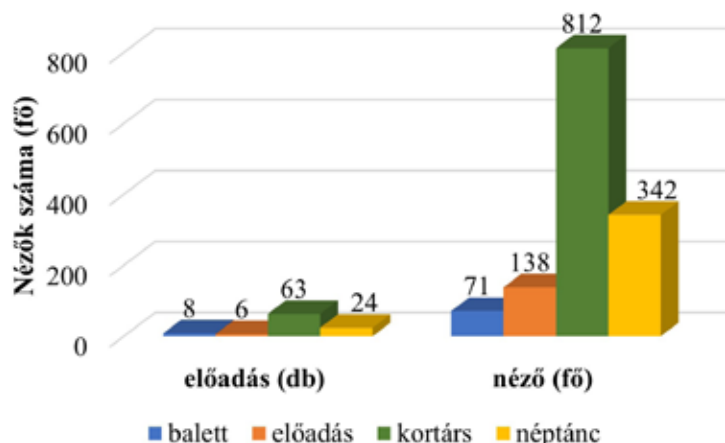
Szellemi rekreáció

- A szellemi rekreáció fogalma, rendszertani megközelítése
- Passzív/befogadó formák I.: Könyv, olvasáskultúra, biblioterápia
- Passzív/befogadó formák II.: A zene szerepe a szellemi rekreációban
- Passzív/befogadó formák III.: Színházi kultúra a rekreációban
- Passzív/befogadó formák IV.: Mozi és filmkultúra a rekreációban
- Passzív/befogadó formák V.: Kulturális turizmus, múzeumok
A művészetek és a rekreáció kapcsolata.
- Aktív formák:
A szellemi játékok szerepe a szellemi rekreáció területén.
A szellemi sportok és az e-sport, virtuális játékok világa.
Szabadulósobák. Társasjáték és játéklklubok.

5. ábra: Szellemi rekreáció kurzustematika (2019-től)

Image 5: "Intellectual Recreation" course topics at Eötvös Loránd University, Hungary (since 2019) Forrás/Source: ELTE PPK ESI (é.n.)

társasjátéklklubok), egy részük vendégelőadókkal. (5. ábra) A kapcsolódó rekreációs hatásmechanizmusok is szóba kerülnek, a bio-pszicho-szociális aspektusok közül az utóbbi kettőt hangsúlyozva. Intézménylátogatások közül a színházlátogatás maradt meg (*ELTE PPK ESI, é.n.*), amelyet fémjelez a Nemzeti Táncszínház jóvoltából a 2015. március 25. – 2022. április 27. közötti 101 db (60%-ban kortárs és 25%-ban néptánc darabok) megtekintése 1363 fővel. (6. ábra)

6. ábra: Színházi előadások megtekintése (Nemzeti Táncszínház - ELTE együttműködés 2015-től)

Image 6: Watching theater performances (in collaboration of Hungarian National Dance Theater and Eötvös Loránd University, Hungary since 2015) Forrás/Source: ELTE PPK ESI (é.n.)

KÖVETKEZTETÉSEK

Igazodva Silk és munkatársai (2017) megállapításaihoz, a leisure, s azon belül a szellemi rekreáció interdiszciplináris jellege miatt a kutatások és az oktatás területén is ilyen összefogások fejleszthetik e tudományterületet. Hasonló következtetésre jutott Pitas és munkatársai (2018): a rekreációs és leisure alapképzési szakok vonzóbb szakmát kínálhatnak az egyetemen magas státusszal rendelkező egyéb tanszékkel való együttműködés révén, a társadalmilag és politikailag releváns kérdéseket hangsúlyozó leisure-központú tantervekkel, köztük a parkok és szabadterei szabadidős színterek hangsúlyos szerepével.

Az in-campus együttműködés a szellemi (*nem-mozgásos*) fókuszú rekreáció oktatás területén láthatóvá vált több külföldi példa kapcsán. Emellett bemutatásra került egy multidiszciplináris, a rekreációs hatásokat középpontba helyező, egyes területeket is külön vizsgáló oktatási gyakorlat az ELTE példáján. A pszicho-szociális hatások elemzése és bemutatása a korábbi oktatási mérföldkövek örökségét, folytonosságát is megteremtik, és a leisure tevékenységek szükségességét tudományos értelemben is hangsúlyozzák. A játékkultúra oktatása lebonyo-

Itással együtt önállósult az animáció gyakorlati tantárgyakban. Mivel nemcsak az oktatásának, hanem magának a szellemi rekreációnak a vizsgálata is marginális terület, ösztönözhető a tudományos munkák elindulása ebben a témában, elősegítve ezzel a *(felsőfokú)* szakmai oktatás minőségi megerősítését, modernizálását is.

7. ábra: A „Szellemi rekreáció” kurzus domináns egyetemi oktatói az ELTE-n
Image 7: Dominant university lecturers of the “Intellectual / Mental / Spiritual Recreation” course at Eötvös Loránd University, Hungary

IRODALOMJEGYZÉK

47/2020. (XII. 10.) ITM rendelet a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mes-terképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet módosításáról szóló 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendelet módosításáról. 1. melléklet. Magyar Közlöny. 2020. 274. Mellékletek.

AUT / Auckland University of Technology (2022) Management Major - Bachelor of Sport and Recreation. From: <https://www.aut.ac.nz/study/study-options/sport-and-recreation/courses/bachelor-of-sport-and-recreation/management-major>

Beke, Sz. – Petróczki, G. (2021) Changes of satisfaction and expectations in the mirror of pandemic. In: Szabó, Z. – Hojcska, Á. – Bujdosó, Z. (Szerk.) Spa Town Inspiration: 3rd Science Papers of the Spa Towns. Hajdúszoboszló: Magyar Fürdővárosok Szövetsége Egyesület, 95–111.

Boda, E. J. – Bácsné Bába, É. – Laoues-Czibalmos, N. – Müller, A. (2019) Rekreációs fogyasztói szokások vizsgálata magyar fiatal felnőttek körében. Különleges Bánásmód. 5. 4. 33–44. DOI: 10.18458/KB.2019.4.33

Cho, D. – Post, J.D. – Kim, S.K. (2018) Comparison of passive and active leisure activities and life satisfaction with aging. *Geriatrics & Gerontology International*. 18. 3. 380–386. DOI: 10.1111/ggi.13188

ECU / Edith Cowan University (é.n.) Bachelor of Sport, Recreation and Event Management. From: <https://www.ecu.edu.au/degrees/courses/bachelor-of-sport-recreation-and-event-management>

ELTE PPK ESI (é.n.): Tanszéki archívum. Budapest: ELTE PPK Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Fritz, P. (2015) A szellemi rekreáció felosztása, rendszertani megközelítése. In: Fritz, P. (Szerk.) Szellemi rekreáció. Budapest–Pécs: Dialóg Campus, 17–20.

Holder, M. D. – Coleman, B. – Sehn, Z. L. (2009) The Contribution of Active and Passive Leisure to Children’s Well-being. *Journal of Health Psychology*. 14. 3. 378–386. DOI: 10.1177/1359105308101676

Hutchinson, S. L. – Shannon, C. S. (2020) Innovations in leisure education: revisiting and re-imagining leisure education. *Leisure/Loisir*. 44. 3. 307–316. DOI: 10.1080/14927713.2020.1783754

KAMK University of Applied Sciences (é.n.) Bachelor’s Degree in Sports and Leisure Management 2022 Structure. From: <http://opinto-opas.kamk.fi/index.php/en/68146/en/68091/ASL22S/year/2022>

Kinczel, A. (2021) Fialalok rekreációs tevékenységeinek vizsgálata, különös tekintettel a szabadidősportra. *Gradus*. 8. 115–123. DOI: 10.47833/2021.1.ART.008

Kiss, P. (2001, szerk.): Akkreditáció Magyarországon 8. Tájékoztató a Magyar Akkreditációs Bizottság 2000. évi működéséről. Budapest: Magyar Akkreditációs Bizottság. From: <http://old.mab.hu/web/doc/kiadvanyok/Evkonyv2000.pdf>

Laidley, T. – Conley, D. (2018) The Effects of Active and Passive Leisure on Cognition in Children: Evidence from Exogenous Variation in Weather. *Social Forces*. 97. 1. 129–156. DOI: 10.1093/sf/soy020

Magyar, M. – Fazakas, R. – Szabó, Z. (2019) Művészetek és rekreáció. *recreation*. 9. 4. 36–38. DOI: 10.21486/recreation.2019.9.4.4

Magyar, M. (2019) Nem-mozgás-dominanciájú rekreáció értelmezései nemzetközi és hazai környezetben. In: Gósi, Zs. – Boros, Sz. – Patakiné Bősze, J. (Szerk.) Sokszínű Rekreáció. Tanulmányok a Rekreáció Témaköréből. Budapest: ELTE PPK, 97–122.

Nagy, R. – Magyar, M. (2021) A textilművészet többdimenziós rekreációs hatásai. *recreation*. 11. 2. 18–21.

NHL Stenden University of Applied Sciences (é.n.a) Arts and Culture Management. From: <https://www.nhlstenden.com/en/minors/arts-culture-management>

NHL Stenden University of Applied Sciences (é.n.b) Leisure & Events Management course overview. From: <https://www.nhlstenden.com/en/courses/leisure-and-events-management/course-overview-leisure-events-management>

NHL Stenden University of Applied Sciences (é.n.c) Your future after completing the Leisure & Events Management programme. From: <https://www.nhlstenden.com/en/courses/leisure-and-events-management/your-future-after-leisure-events-management>

Patakiné Bősze, J. (2017) Egy budapesti kerület időseinek rekreációs lehetőségei. *recreation*, 7. 2. 30–31. DOI: 10.21486/recreation.2017.7.2.3

Patakiné Bősze, J. (2020a) Az alternatívák keresése a rekreációban, avagy az életminőség feltételcsoportjai a 21. században. In: Gósi, Zs. – Bárdos, Gy. – Magyar, M. (Szerk.) Sokszínű rekreáció II. Egészségmegőrzés – Életkorok – Képzés. Budapest: Akadémiai Kiadó, 36–51. DOI: 10.1556/9789634546092

Patakiné Bősze, J. (2020b) Az alternatívák keresése a rekreációban, avagy a fizikai és a nem-mozgásos dominanciájú rekreáció megújulása a 21. században. *Magyar Sporttudományi Szemle*. 21. 3. 85. 76. absztrakt

Pitas, N. – Hickerson, B. – Murray, A. – Newton, J. (2018) Repositioning undergraduate education in recreation and leisure studies. *Scholarship*. 33. 1. 1–11. DOI: 10.1080/1937156X.2018.1440817

Silk, M. – Caudwell, J. – Gibson, H. (2017) Views on leisure studies: pasts, presents & future possibilities? *Leisure Studies*. 36.2. 153–162, DOI: 10.1080/02614367.2017.1290130

Szabó, Z. – Hojcska, Á. (2021) A fürdőturisták elégedettségének vizsgálata az egészségi állapotuk és a fürdők szolgáltatás-minőségének vonatkozásában. *Deliberationes*. 14. 1. 71–82. DOI: 10.54230/Delib.2021.1.71

Szabó, Z. (2022) A fürdőturisták település-státusza és a fürdők szolgáltatás-minőségével kapcsolatos elégedettségük közötti összefüggés. *Comitatus: Önkormányzati Szemle*. 32. 240. 63–69.

THEi / Technological and Higher Education Institute of Hong Kong (2022) Bachelor of Social Sciences (Honours) in Sports and Recreation Management Programme Structure Curriculum. From: <https://www.thei.edu.hk/programme/department-of-sports-and-recreation/bachelor-of-social-sciences-honours-in-sports-and-recreation-management/structure-curriculum>

Tribe, J. (2016) The economics of recreation, leisure, and tourism. (5th Edition.) Oxon-New York, USA: Routledge

UOM / University of Manchester (é.n.) BA Management, Leadership and Leisure / Course details - Year of entry: 2022. From: <https://www.manchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/2022/10063/ba-management-leadership-and-leisure/course-details/>

UST / University of Santo Tomas (2020) Bachelor of Science in Tourism Management, Major in Recreation and Leisure Management (4 years). From: www.ust.edu.ph/academics/programs/bachelor-of-science-in-tourism-management-major-in-recreation-and-leisure-management/

UWaterloo / University of Waterloo (é.n.a) Classical Course Descriptions - Undergraduate Calendar 2022-2023. From: <https://ucalendar.uwaterloo.ca/2223/COURSE/course-CLAS.html>

UWaterloo / University of Waterloo (é.n.b) Fine Arts Course Descriptions - Undergraduate Calendar 2022-2023. From: <https://ucalendar.uwaterloo.ca/2223/COURSE/course-FINE.html>

UWaterloo / University of Waterloo (é.n.c) Music Course Descriptions - Undergraduate Calendar 2022-2023. From: <https://ucalendar.uwaterloo.ca/2223/COURSE/course-MUSIC.html>

UWaterloo / University of Waterloo (é.n.d) Recreation and Leisure Studies Course Descriptions - Undergraduate Calendar 2022-2023. From: <https://ucalendar.uwaterloo.ca/2223/COURSE/course-REC.html#REC1005>

UWaterloo / University of Waterloo (é.n.e) Theatre and Performance Course Descriptions - Undergraduate Calendar 2022-2023. From: <https://ucalendar.uwaterloo.ca/2223/COURSE/course-THPERF.html>

UWaterloo / University of Waterloo (é.n.f) Undergraduate Studies Academic Calendar 2022-2023 Majors: Recreation and Leisure Studies. From: <https://ugradcalendar.uwaterloo.ca/page/HEA-Honours-Recreation-and-Leisure-Studies1>

WVU / Virginia Wesleyan University (2022a) Recreation and Leisure Studies Courses. From: <https://www.wvu.edu/academics/majors/sports-and-recreation-professions/courses.php#rec>

WVU / Virginia Wesleyan University (2022b) Sports And Recreation Professions: Major Requirements. From: <https://www.wvu.edu/academics/majors/sports-and-recreation-professions/major-requirements.php>

WIT / Waterford Institute of Technology (é.n.) Bachelor of Business (Hons) in Recreation & Sport Management. From: <https://www.wit.ie/courses/bachelor-of-business-in-recreation-sport-management#modules>